

POSTER SESSION
27 May 2014 TUESDAY 10.15-11.00

TÜRK-İSLAM TABABETİNDE SAFRANIN YERİ

Leyla Paşayeva¹, Halil Tekiner²

¹Teaching Asst., Erciyes University, Faculty of Pharmacy, Dept. of Pharmacognosy, Kayseri, leylapasayeva@hotmail.com

² Asst. Prof., Erciyes University, Faculty of Pharmacy, Dept. of Pharmacy Management, Kayseri, haliltekiner@gmail.com

Safran (*Crocus sativus* L.), Iridaceae familyasına bağlı *Crocus* cinsini oluşturan soğanlı, çok yıllık bir bitkidir. Bitkinin kültürü daha çok İspanya, Fransa, İtalya ve İran'da yapılmaktadır. Türkiye'de ise kültürünün yapıldığı yegâne yer adını yine safrandan almış olan Safranbolu'dur. Bitkiye karakteristik özelliğini veren bileşikler arasında krosin, pikrokrosin ve safranal yer almaktadır. Son 10 yılda yapılan araştırmalarda safranin antiinflamatuvar, sitotoksik, antikanser, antikonvulsif, antihipertansif, antidepresan, antioksidan, antitussif, afrodisyak, immunomodülatör, vb. etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Bitkinin zengin içeriği, etkin dozda daha az toksik olması ve hastalıklar üzerine farklı mekanizmalardan etki etmesinden dolayı ilaç yapımı için doğal kaynak olabileceği düşünülmektedir.

Tarihi kaynakların incelenmesi sonucunda safranin dünyada en eski tarihe sahip baharat ve tıbbi bitkilerden biri olduğu görülmektedir. Bu bitki antikçağdan beri dünyanın farklı bölgelerinde dini törenlerde, halk tababetinde ve mutfak kültüründe kullanılmaktadır. Osmanlı tıbbında dört hılt (humoral patoloji) teorisine göre sıcak ve kuru tabiata sahip olduğu kabul edilen safrandan "Edviye-i Müfrede" (14. yy.), "Tabiatnâme" (14. yy.), "Ebvâb-ı Şifâ" (14. yy.), "Yâdigar" (15. yy.) ve "Kemaliyye" (16. yy.) gibi birçok Türkçe tıp yazmasında da 'zağferan' adıyla bahsedilmekte ve uykusuzluk, baş ve göz ağrıları, iktidarsızlık, vb. hastalıklara karşı kullanımı önerilmektedir. Bu çalışmada safranin Türkçe tıp yazmalarındaki yeri araştırılacak ve safran üzerine yapılan bugünkü çalışmalarla karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baharatlar, eczacılık tarihi, safran, tıbbi bitkiler, yazmalar

THE PLACE OF SAFFRON IN TURKISH-ISLAMIC MEDICINE

Saffron (*Crocus sativus* L.) is a bulbous perennial herb of the Iridaceae family and *Crocus* genus, widely cultivated in Spain, Italy, France and Iran. It is also cultivated in Turkey, solely in the region of Safranbolu, which was named after this plant. The most important compounds in saffron are crocin, picrocrocin and safranal. Studies conducted over the last decade have reported that saffron has anti-inflammatory, cytotoxic, anticancer, anticonvulsant, antihypertensive, antidepressant, antioxidant, antitussive, aphrodisiac and immunomodulating effects. Due to the rich content of the plant, its low level of toxicity at effective doses and ability to act through various mechanisms against different illnesses, saffron may be considered as a natural source for the development of new medicines.

Many historical resources refer to saffron as one of the oldest spices and medicinal plants in the world. Since ancient times, saffron has been used for different purposes, as a part of religious rituals, folk medicine and cuisine. In the Ottoman medicine, saffron was known as 'zağferan' and was believed to have a hot and dry nature, according to the Humoral Theory. The use of saffron was recommended for insomnia, headache, eye pain, impotence, and so forth in many Turkish medical manuscripts. These manuscripts include: "Edviye-i Müfrede" (14th century), "Tabiatnâme" (14th century), "Ebvâb-ı Şifâ" (14th century), "Yâdigar" (15th century) and "Kemaliyye" (16th century). This study examines the medicinal use of saffron according to Turkish medical manuscripts, in comparison with recent literature.

Keywords: Medicinal plants, pharmacy history, saffron, spices, manuscripts